

Comomeer en omliggende dalen

Jaargang 2008, nr. 6

Tekst en foto's Ina en Ruud Metselaar – www.comomeerinfo.nl

Het Val Màsino, de Valle di Mello en de Valle dei Bagni

Inleiding

Een van de mooiste en toch eenvoudige wandelingen door de Retische Alpen is die door het Val di Mello. Dit dal loopt vrijwel vlak op een hoogte van 1000-1100 m, d.w.z. dat de temperatuur er zo'n acht graden lager is dan aan het Comomeer. Op een warme zomerdag is het hier heerlijk toeven, met mooie Alpenweiden naast het riviertje de Màsino, waar ook de kinderen zich naast en in het water uitstekend kunnen vermaken.

Hieronder volgt een beschrijving van twee mogelijke autoroutes naar het begin van de wandeling en een beschrijving van de wandeling. De Kompaskaart 676 (1:50000) en de Carte Nazionale della Svizzera 278, Monte Disgrazia (1:50000) geven een goed overzicht.

Het dal van de Màsino

Van Ardenno naar S. Martino

Dit dal loopt dicht bij Ardenno in noordelijke richting tot S. Martino en splitst daar in westelijke richting naar Bagni di Màsino en in noord-oostelijke richting naar de Mello vallei.

Klimmers op de Sasso Remenno

Komend vanuit Morbegno volgen we de SS38 tot we ca 1 km voorbij de brug over de Adda linksaf het richtingsbord volgend de SS404 inslaan. Rechts liggen de huizen van Màsino, links komt een waterkrachtcentrale, na 4 km is er links een afslag naar Biolo. Aan de linkerkant zien we regelmatig het water van de Màsino schuimen en na ca 6

¹ Verzoeken om toezending per email aan: r.metselaar@comomeerinfo.nl

km bereiken we de Ponte del Baffo (571 m). Meteen over de brug ligt een aardig restaurant en vlakbij is er een waterval van het riviertje Cavrocco, dat hier vanuit de vallei van de Spluga in de Mäsino uitmondt. De osteria heeft een eeuwenoude traditie en was een belangrijk rustpunt voor reizigers en vee die na een zware tocht uit Mello en Caspano hier het dal van de Mäsino bereikten. Ze lag vroeger aan de andere kant van de brug en het gebouw is nog steeds te herkennen aan de pergola (met in het voorjaar een prachtige blauwe regen) en stenen tafeltjes die er voor staan.

Voor de terugweg is het een aardig alternatief om hier de brug over te steken en de weg richting Cevo te volgen. We beschrijven deze later.

Vanaf hier begint de weg omhoog te lopen en steken we op 672 m de Mäsino over bij Cornolo. Dit gehucht, dat in de winter geheel verlaten is, ligt ca 1,5 km links van de weg, verborgen in kastanjabossen.

Ongeveer 3 km na Ponte del Baffo bereiken we Cataèggio. Het dal wordt hier breder en toont duidelijk het U-profiel dat door de gletsjers is uitgesleten. Even voorbij het volgende dorp, Zocco, ligt rechts de Sasso Remenno, met zijn loodrechte wanden een geliefd klimgebied. Vervolgens bereiken we S. Martino (923 m), waar de weg linksaf de Valle dei Bagni inslaat en rechtsaf de Valle di Mello.

In S. Martino is het *Museo Etnografico e Naturalistico*, met een zeer uitgebreide verzameling mineralen uit het val Mäsino.

Bagni di Masino

Valle dei Bagni

De weg slingert vanuit S. Martino met grote bochten omhoog langs verticale rotswanden, waar op vele plaatsen watervalletjes zichtbaar zijn. Aan de linkerkant van de rivier zijn er enkele granietgroeven. Door het smalle dal, waar de dennenbossen langzaam door beuken worden verdrongen, bereiken we na bijna 4 km Bagni di Mäsino (1172 m) met zijn thermaalbaden. Volgens de lokale bevolking zagen de boeren hoe hun dieren, op een doorwaadbare plaats de rivier overstekend, niet van dit water dronken, maar een stuk de steile helling beklommen om daar het warme water te drinken dat uit de rotsen kwam. Al in de eerste helft van 1500 schreef de auteur Matteo Bandello over het geneeskrachtige water en de gezonde omgeving. De oorspronkelijke gebouwen werden in 1701 door een lawine verwoest en de huidige baden, zei het grotendeels gerenoveerd,

dateren uit 1883. In die tijd werd ook de weg verbeterd en kwamen er vele vooraanstaande Italianen om hier rust en genezing te zoeken.

Wandelingen

- Vanuit Bagni loopt een goed aangegeven voetpad omhoog naar de rifugio Omio (2100 m, 2,30 u)

Valle di Mello

Vanuit S. Martino kunnen we met de auto de asfaltweg, later verharde weg, volgen naar de Valle di Mello tot de parkeerplaats Gatto Rosso. Hier begint een wandeling door een van de mooiste Alpendalen. Het traject is goed begaanbaar, hoewel de grove stenen om stevige schoenen vragen.

Vlak na de parkeerplaats is al een uitspanning, verderop volgen nog enkele mogelijkheden (ook voor een lunch) o.a. in Cascina Piana (1092 m) en in Rascia (1148 m). Meteen na de eerste uitspanning zien we links een groep huizen. De weg loopt voortdurend vlak langs de rivier en biedt schitterende vergezichten. Zowel links als rechts wordt het brede gletsjerdal ingesloten door hoge en vaak zeer steile bergwanden. U moet zich voorstellen dat het hele alpeengebied in de ijstijd bedekt was met ijs tot een hoogte van ruim 2500 m en er waren dus slechts enkele toppen zichtbaar. Dit ijs sleep tussen de granietwanden het dal uit met het U-profiel dat typerend is voor alle gletsjerdalen. Als u goede ogen hebt, kunt u al in het begin van de wandeling vaak klimmers tegen de loodrechte bergwand van de Qualido, aan de linkerkant, zien hangen. Vrijwel in het verlengde van het dal is altijd de gletsjer van de Monte Disgrazia (3678 m) zichtbaar. Achterom kijkend zien we de bergketen die de Valle della Merdarola afsluit met toppen van boven de 3000 m. In het voorjaar ligt de sneeuw rondom.

Ontmoeting in het Mellodal

Ongeveer 500 m na Ca' di Carna (1076 m) verwijderd het pad zich iets van de rivier en lopen we tussen de weiden door tot Cascina Piana. Hier ligt een bruggetje over de rivier

naar de agriturismo “Alpe Val di Mello”. We blijven echter op het pad links van het water en bereiken weer een uitspanning. Een van de huizen staat met de rug tegen een enorm rotsblok. Regelmatig zijn er stukken waar het water van de rivier vrijwel stilstaat en een schitterende blauw-groene kleur vertoont. Een paar maal steken we een zijriviertje over. Een van de bruggetjes heeft geen leuning en kinderen vinden het geweldig spannend hier over te steken. Ook zijn er talloze plaatsen die uitnodigen tot pootjebaden en het beklimmen van grote rotsblokken.

Mellodal met de Monte Disgrazia

Zowel links als rechts lopen er enkele voetpaden de zijdalen in, maar deze gaan vrijwel meteen steil omhoog en zijn alleen voor echte alpinisten; het pad aan de linkerkant, na Cascina Piana, dat door de Valle di Zocca naar de rifugio Allievi-Bonacossa (2385 m) is wel goed begaanbaar, maar deze wandeling vraagt minstens 4 uur. De gewone wandelaar zal echter minstens evenzeer genieten van het vrijwel vlakke stuk dat we volgen door het Mellodal. We gaan iets omhoog, kruisen dan het riviertje dat uit het val di Zocca stroomt en komen na een honderd meter op een breed stuk met de laatste baite in het dal in Cascina Rascia (ook wel Rasica) op 1148 m. De naam komt van een houtzagerij die hier tot eind 1800 stond. Van hier af begint het pad te klimmen. Op 1298 m steken we een zijriviertje over dat uit het Val Torrone komt. Nog iets verder splitst het pad, naar rechts gaat het met een brug over de rivier naar de Baite Remoluzza, links aanhoudend bereiken we na ca 1,5-2 uur Pioda op 1559 m. In de winter is dit hele gebied onder de sneeuw bedekt, dit is het seizoen waarop de mythische “Gigiat” uit de hoge dalen omlaag komt om eten te zoeken. Dit legendarische dier is een soort kruising tussen een bok en een gems, met lange haren en reusachtige afmetingen, zo groot dat het in enkele sprongen een dal kan oversteken. Het dier is afschrikwekkend, verspreid een afschuwelijke stank en is als het honger heeft ook niet uitsluitend vegetariër. Daarom laten inwoners van S. Martino altijd iets eetbaars bij het huis liggen en laten de boeren ’s winters wat hooi op de weiden achter. Anderzijds schijnt het dier deel te nemen aan de dansen van de marmotten.

Als u na Pioda nog verder wilt, zijn er twee rondwandelingen, maar beide gaan naar ruim 2000 m en vragen dus veel tijd. Ik heb ze nooit uitgetprobeerd, maar voor de volledigheid beschrijf ik ze zeer kort.

- De eerste mogelijkheid is om rechtuit te lopen, met het riviertje voortdurend aan de rechterkant. Links is een steile rotswand. Het pad loopt sterk omhoog, slingert even naar links tussen twee rotsen door, buigt

weer terug naar links en gaat steil omhoog naar de Casera Cameraccio op 2233 m. Hier gaan we naar links naar de Alpe Cameraccio op 2167 m, waarna we terug afdalen naar de Casera Pioda.

- Een alternatief rondje loopt via de bovengenoemde Baite Remoluzza. Van daar gaat het steil omhoog met links de rotswand van de Punta Romilla (2332 m) naar ca 2000 m hoogte. Nu buigt de weg en loopt vrijwel op constante hoogte naar de Alpe Pioda (2025 m). Na nog eens 500 m op deze hoogte kruist de weg het riviertje en kort daarna slaan we links af en dalen daarna weer af naar de Casera Pioda.

De terugweg van Ponte Baffo via Mello naar Traona

Voor de terugweg kunnen we natuurlijk weer geheel afdalen tot we bij Ardenno de SS38 bereiken, maar er is een aardige alternatieve weg vanaf de Ponte del Baffo mogelijk, die ons tenslotte even ten westen van Morbegno bij Traona op de SS402 brengt d.w.z. de weg die aan de noordkant van de Adda loopt.

We gaan de brug bij Ponte del Baffo over in de richting van Cevo (660 m) en komen hiermee in de Costiera dei "Cèch" d.w.z. de bergdorpen ten noorden van Morbegno. Cevo is de toegang tot de valle di Spluga. Ongeveer 1,5 km vóór Cevo staat in een linkerbocht een kapelletje. Als we hier het voetpad inslaan bereiken we al snel de watervallen in de rivier de Cavrocco.

We vervolgen de weg naar Caspano (875 m) en Serone (719 m) en bereiken via Civo (743 m) het dorp Mello (681 m).

Waterval in de Cavrocco

Mello

In dit dorp was vroeger de trek met het vee een belangrijk verschijnsel. De boeren trokken over grote afstanden bijvoorbeeld in de winter naar Samolaco en Novate Mezzola in het Valchiavenna, in de zomer naar de bergweiden van de Valle dei Ratti (te bereiken vanuit Verceia) en de Val Codera of de Val Mäsino (hieraan ontleent de Valle di Mello haar naam).

De parochiekerk van S. Fedele heeft enkele belangrijke werken. Boven het altaar van de 2^e kapel links is een doek met het *Martelaarschap van S. Stefano*, van Carlo Carloni, die

ook het schilderij in de 3^e kapel links maakte met een afbeelding van *Christus aan het kruis met aan zijn voeten Maria en Magdalena*. Het koor werd in 1763 prachtig beschilderd door Carloni met het *Martelaarschap van S. Felice*, de *Maaltijd van Emmaus* en de *Ongelovigheid van S. Thomas*. Tenslotte is er in de 3^e kapel rechts nog een werk van deze schilder met de *Maagd op de troon met Kind, S. Domenico en engelen*.

We zijn vanaf Ponte del Baffo tot Mello vrijwel op dezelfde hoogte gebleven en dalen nu over de laatste 7 km naar Traona snel omlaag. Het voordeel van de autorit in deze richting is dat we nu voortdurend een schitterend uitzicht hebben over het Valtellina en de Adda. Als we uit Mello ongeveer 100 m gedaald zijn en bij de huizen van Consiglio komen, kunnen we in een kwartier naar de mooie Torre della Regina lopen. Naast de toren staat het verlaten kerkje van S. Caterina en aan de zuidkant van de toren zien we nog de resten van het primitieve kerkje van het vroegere kasteel.

In Traona bereiken we de SS402, die parallel aan de Adda loopt. U kunt hier eventueel de rivier oversteken om naar de SS38 te rijden.